

Kopano ya 9 ya Boiteko ba Afrika

Tshwane, 28 Motsheanong 2021 – Khomeshenara ya Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) Mong. Edward Kieswetter o ne a tshetleha puo kopanong ya 9 ya Boiteko ba Afrika e bileng teng ka la 26 - 28 Motsheanong 2021, jwalo ka karolo ya kgwedi ya Afrika. Seboka sena se ne se boela se bapile le ho kgakolwa ha “*Tax Transparency in Africa 2021: Africa Initiative Progress Report*”.

Boiteko ba Afrika bo kgakotswe ka bolekanane le *OECD Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes in 2014*, ho netefatsa hore dinaha tsa Afrika di na le disebediswa tse tlang ho di kgontsha ho tla ka dintlafatso ho tse mabapi le ponaletso ya matjhaba mmoho le phapanyetsano ya lesedi ka sepheo sa ho tobana le diketso tsa ho qoba ho lefa lekgetho.

Khomeshenara Kieswetter, eo hape e leng Motlatsamodulasetulo wa Boiteko ba Afrika, ebile motlatsamotsamaisi wa seboka le mphato wa hae, Khomeshenara - Kakaretso wa Bolaodi ba Lekgetho la Kenya, Mong. Githii Mburu, eo e leng yena Modulaestulo wa Boiteko ba Afrika.

Khomeshenara Kieswetter o boletse hore ponaletso ya lekgetho mmoho le phapanyetsano ya lesedi ke tsa bohlokwa haholo hobane mekgwa ya tsa kgwebo e ntse e fetohela mekgweng ya dijithale, eo e seng ya lehae le e moyeng, mme sena ha se natse madiboho a teng tlhahisong le ho tsamaisweng ha dithoto le ditshebeletso, kahoo, metheo ya rona ka bonngwe ya makgetho e kotsing.

“Ditokelo tsa rona tsa ho lefisa lekgetho di ntse di hoholeha ka dinako tsohle. Dinaha tse ruileng di ka bonahala di tobane le ditahlehelo tsa nako e kgutshwane, mme tse futsanehileng, le tse sa ntseng di thuthuha di tla nne di tswela pele ho nonyetswa ke sena. Empa bonneteng, ka mora nako e telele, rona jwalo ka Batsamaisi ba tsa Makgetho, mmoho le mebuso ya rona re tlo qetella re le mahlatsipa a maholo a sena. Ha ho nako e fetang ena ya hore bolaodi bohle ba tsa pokello ya makgetho bo qallele ho phethahatsa maemo a bohlale a ponaletso ya lekgetho le phapanyetsano ya lesedi, haholoholo rona re le bolaodi ba tsa pokello ya makgetho mona Afrika,” o tlatsitse ka ho rialo.

Selemo se fetileng se bile le keketseho e bonahalang ya ho phethahatswa ha maemo a ponaletso ya lekgetho mmoho le phapanyetsano ya lesedi dinaheng tse ngata tsa Afrika mme sena sa tla ka diphetho tse kgothatsang.

“Le ha ho le jwalo, re keke ra keteka ditlholo tsa kapele, tse ngata di sa ntse di lokela ho etswa. Bolaodi ba tsa pokello ya makgetho mona Afrika bo hlakisitse hore ho hlokeha bahlanka ba nang le boitsebelo mmoho le meralo ya ditshebeletso e sebetsang ka ho phethahala ya phapanyetsano ya lesedi le hore tsena ke tsa bohlokwa ho fihella katleho ka kakaretso. Ntshetsopele e tswelang ya ponaletso ya lekgetho ke ya bohlokwa ho netefatsa hore ho na le boikobelo bo boholo ba tefo ya lekgetho mme Boiteko ba Afrika bo lokela ho tswela pele ho tshehetsa ditho tsa yona ka thuso ya bokgoni bo matla ba setekgenike.”

Kopano ena e hlokometse hore ntle le diphephetso tse tlisitsweng ke sewa sa COVID-19, dinaha tsa Afrika ebile tsona tse itlhommeng ka pele phapanyetsanong ya dikopo tsa lesedi, sena ke lekgetlo la pele ka mora ho atoloswa ha ditumellano tsa phapanyetsano ya lesedi ho ya ka ditumellano tsa mekga e mmedi tse fetang 3700 ka 2020, le ho fihlela ho palo e ka fihlang ho 2500 ka 2019.

Hodima moo, tswelopele e mabapi le ho phethahatswa ha phapanyetsano ya hanghang ya lesedi (AEOI) e ntse e tswela pele ho qala ka Nigeria ka 2020, e ikamahanyang le Ghana, Mauritius, Seychelles le Afrika Borwa. Morocco le Kenya di tla qala ka phapanyetsano ya tsona ya pele ka 2022.

Haesale ho tloha ka 2009, phapanyetsano ya lesedi e entse hore dinaha tsa Afrika di kgone hlwaya tjhelete e fetang 1.2 billion EUR ya pokello ya lekgetho la tlatsetso (lekgetho, tswala le dikotlo). Ka 2020 feela, dinaha tsa Afrika di kgonne ho hlwaya tjhelete e fetang 34.8 million EUR ya makgetho a tlatsetso ka lebaka la ho fapanyetsana ka lesedi ha le koptjwa (EOIR), mme ho lebelletswe hore tjhelete ena e tla eketseha haholo dilemong tse tlang ha Bolaodi ba Lekgetho Afrika bo ntse bo tswela pele ho tjhorisa bokgoni ba ona le marangrang a tsa phapanyetsano ka lesedi.

Nakong eo a neng a kwala seboka yona, Khomeshenara Kieswetter o tobokeditse bohlokwa ba Boiteko ba Afrika mmoho le Moralo wa yona wa Tshebetso wa 2021. “Afrika ha ya futsaneha, empa ke hobaneng ha Maafrika a futsanehile? Ona ke moralo

wa rona oo re o toboketsang kajeno, molemong wa dinaha tsa rona le kontinente ka bophara, e mong le e mong wa rona o lokela ho inehela moralong ona le ho o phethahatsa.

“Ebang ho na le monyetla moo bolaodi ba pokello ya makgetho bo ka sebetsang mmoho teng, monyetla ona o ditabeng tse mabapi le ponaletso ya lekgetho le phapanyetsano ya lesedi. Ke feela ka tshebedisano e matla moo re ka kgolang molemo wa ho bokella tjhelete eo bonneteng e seng e ntse e le karolo ya ditokelo tsa rona tsa tefiso ya lekgetho ka sepheo a ho ntlafatsa maphelo a Mafrika a tlwaelehileng, haholoholo ba ka mosing. Ha ke kwala seshene ena ke lakatsa ho le tlohella ka mantswe ana a maele a mona Afrika a reng – Ebang o batla ho potlaka, etsa seo o le mong, empa ebang o batla ho fihla hole, tsamayang mmoho.”

Ho fumana lesedi le leng mabapi le Boiteko ba Afrika, sheba tse latelang:

- [Statement of outcomes of the 9th Africa Initiative meeting, 26 – 28 May 2021](#)
- Tax Transparency in Africa 2021: Africa Initiative Progress Report (<https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/tax-transparency-in-africa-2021.htm>)